

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Ministerie van LVVN
T.a.v. mevrouw drs. G. van Hooijdonk
Directeur Natuur
Postbus 20401
2500 EK 's-Gravenhage

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contactpersoon

T 088 223 22 33
F 088 223 33 34
risicobeoordeling@nvwa.nl

Onze referentie

2025-010030053

Datum 24 april 2025
Betreft Advies drie uitheemse zoetwaterslakken in Nederland

Geachte mevrouw Van Hooijdonk,

Met deze brief bied ik u de risicobeoordelingen aan van drie uitheemse zoetwaterslakken: de Amerikaanse schijfhoren, de Chinese schijfhoren en de Florida-schijfhoren. Dit onderzoek is uitgevoerd door Radboud Universiteit in opdracht van bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). BuRO laat geregeld onderzoek uitvoeren naar de risico's van invasieve exoten voor het publiek belang natuur.

Aanleiding

In 2019 constateerde BuRO dat de kennis over aanwezigheid en risico's van uitheemse zoetwatermollusken (slakken en mosselen) in Nederland versnipperd was. Er was van de soorten die zich in Nederland kunnen vestigen onvoldoende bekend over effecten op biodiversiteit en ecosystemen. Uit het buitenland waren risicobeoordelingen bekend van uitheemse slakken en mosselen die mogelijk ook een risico in Nederland konden vormen. Dit was aanleiding voor BuRO om in 2019 opdracht te geven aan Radboud Universiteit voor een risicoscan zoetwatermollusken, waarin een eerste indicatie is verkregen van het potentiële risico van de verschillende uitheemse zoetwatermollusksorten in Nederland. De resultaten hiervan staan in het rapport 'Risicoscan van uitheemse zoetwatermollusken in Nederland' (Thunnissen et al., 2022; zie bijlage). In deze risicoscan is gebruik gemaakt van beschikbare literatuur en risicobeoordelingen uit Nederland en overige landen over 29 soorten. De risicobeoordelingen hebben voor het overgrote deel betrekking op de effecten op biodiversiteit en ecosystemen. Overige milieugevolgen krijgen hierin in het algemeen weinig of geen aandacht.

Aanpak

Op basis van de risicoscan is BuRO nagegaan voor welke soorten een volwaardige risicobeoordeling voor Nederland zinvol zou zijn om de potentiële risico's te beoordelen. De soorten zijn gekozen op basis van de volgende criteria:

- er is nog geen risicobeoordeling voor Nederland beschikbaar;
- er is nog geen regelgeving voor de soort; de soort is ook nog niet in procedure voor plaatsing op de Europese Unielijst;

- de soort kan zich vestigen in Nederland;
- de soort komt nog niet algemeen voor in Nederland;
- de gemiddelde risicoscore in de risicoscan is hoog, in combinatie met geringe onzekerheid;
- er zijn effectieve soortgerichte maatregelen mogelijk bij de introductieroute van de soort.

Er voldeden drie uitheemse zoetwaterslakken aan deze criteria:

1. Amerikaanse schijfhoren (*Gyraulus parvus*)
2. Chinese schijfhoren (*Gyraulus chinensis*)
3. Florida-schijfhoren (*Planorbella duryi*)¹.

Voor deze drie uitheemse zoetwaterslakken zijn in opdracht van BuRO volledige risicobeoordelingen door Radboud Universiteit uitgevoerd. Deze wetenschappelijke beoordelingen moesten voldoen aan de [criteria](#) die gehanteerd worden voor risicobeoordelingen die de basis vormen voor plaatsing van soorten op de Europese Unielijst van invasieve exoten. Hierbij is gekeken naar de kans op introductie, vestiging, verspreiding en de effecten op milieu, plantenteelt, veeteelt en volksgezondheid in de Europese Unie. De drie risicobeoordelingen zijn als bijlagen bij dit advies bijgevoegd:

- Risicobeoordeling van de Amerikaanse schijfhoren (*Gyraulus parvus*) (Thunnissen et al., 2024a)
- Risicobeoordeling van de Chinese schijfhoren (*Gyraulus chinensis*) (Thunnissen et al., 2024b)
- Risicobeoordeling van de Florida-schijfhoren (*Planorbella duryi*) (Thunnissen et al., 2024c).

De informatie in dit voorliggende advies is afkomstig uit de risicoscan en deze drie risicobeoordelingen.

Bevindingen

- De waarschijnlijkheid van introductie van deze uitheemse zoetwaterslakken in Nederland is voor alle drie soorten hoog. De drie slakken liften mee met de import van aquariumplanten. Chinese schijfhoren en Florida-schijfhoren worden ook verkocht als aquariumdier.
- Door het bewust uitzetten van de dieren of door het legen van aquaria in oppervlaktewater, komen de dieren in de natuur.
- Amerikaanse schijfhoren leeft bij voorkeur in stilstaande wateren en de temperatuur in Nederland is geschikt voor vestiging. Chinese schijfhoren leeft bij voorkeur in stilstaande of langzaam stromende wateren en ook voor deze soort is het Nederlandse klimaat geschikt voor vestiging. Florida-schijfhoren leeft ook bij voorkeur in stilstaande of langzaam stromende wateren. Deze soort heeft een warmer klimaat nodig; de overleving vermindert bij temperaturen lager dan 10 °C.
- In oppervlaktewater in de EU komt Amerikaanse schijfhoren voor in 13 landen, waaronder Nederland, Chinese schijfhoren komt voor in 10 landen, waaronder

¹ Dit is de wetenschappelijk en Nederlandse naam die in de risicobeoordeling en de risicoscan is gebruikt. In het Nederlands soortenregister staat als wetenschappelijke naam *Helisoma duryi* en als Nederlandse naam Florida posthorenslak.

Nederland, en Florida-schijfhoren komt voor in 23 landen en is niet gevestigd in Nederland.

- Amerikaanse schijfhoren komt sinds 2001 lokaal voor in een aantal provincies: Gelderland, Limburg, Noord-Holland, Noord-Brabant, Overijssel en Zeeland en op Ameland. Chinese schijfhoren is in Nederland op twee plaatsen waargenomen, niet bekend is of de soort daar nog steeds voorkomt. Florida-schijfhoren is in Nederland één keer buitenshuis waargenomen, in 2010 in een gracht in Purmerend, en daarna niet meer.
- De snelheid van natuurlijke verspreiding van deze zoetwaterslakken is gering. Er is geen soortspecifieke informatie gevonden, maar geschat wordt dat de actieve verspreiding stroomopwaarts 0,3 tot 1 km per jaar is en stroomafwaarts 3 tot 10 km. De slakken plakken door hun schijfvorm makkelijk vast en kunnen meeliften met bijvoorbeeld watervogels, landzoogdieren en vissen. Er zijn geen aanwijzingen dat de slakken vastplakken aan boten of via sportvissers worden verspreid.
- Er zijn geen wetenschappelijke studies gevonden waarin wordt aangetoond dat deze zoetwaterslakken effecten hebben op biodiversiteit en ecosystemen in de EU, ondanks dat deze drie soorten al minimaal 50 jaar in de EU aanwezig zijn. In Frankrijk zijn in een ecosysteem vijf zoetwaterslakkensoorten verdwenen na introductie van Chinese schijfhoren, maar het is onduidelijk of Chinese schijfhoren hiervan de oorzaak was. Het is ook mogelijk dat Chinese schijfhoren zich makkelijker kan aanpassen aan verstoring van het milieu dan de vijf verdwenen soorten. In Duitsland is de afname van watersalamander in een poel hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door de aanwezigheid van Amerikaanse schijfhoren, die de levenscyclus van de voor amfibieën dodelijke parasiet *Parastrigea robusta* mogelijk maakt.
- Zoetwaterslakken zijn een welbekende (tussen)gastheer van diverse parasieten, waaronder platwormen. De gevolgen van deze parasieten verschillen sterk per parasiet en per diersoort. Ook deze drie zoetwaterslakken zijn (tussen)gastheren van meerdere parasieten.
- In de risicobeoordelingen van de drie soorten (gericht op de Europese Unie) wordt geconcludeerd dat op basis van de beschikbare informatie de maximale invasiescore (kans op introductie, vestiging en verspreiding) bij alle drie soorten hoog is. De maximale effectscore van de Amerikaanse schijfhoren is hoog, van de Chinese schijfhoren matig en van de Florida-schijfhoren hoog. De hoge effectscores van de Amerikaanse schijfhoren en de Florida-schijfhoren worden vooral bepaald door het effect op het milieu, met name door effecten op inheemse soorten doordat deze schijfhorens gastheer zijn van diverse schadelijke parasieten (Amerikaanse schijfhoren) of door competitie met andere zoetwaterslakken (Florida-schijfhoren).
- Bestrijding van eenmaal gevestigde uitheemse zoetwaterslakken kan door gebruik van vallen, droogleggen van een gebied of door rapen. Biologische bestrijding, zoals het inzetten van inheemse roofdieren is een optie, maar kan een verschuiving veroorzaken in de soortenverdeling en voedselwebben. Ook kunnen chemische middelen ingezet worden. Deze kunnen echter effecten hebben op niet-doelsoorten, zoals inheemse zoetwaterslakken. Met systeemgericht beheer, waarin de veerkracht van ecosystemen wordt versterkt (bijvoorbeeld door het faciliteren van concurrenten of predatoren) kunnen effecten mogelijk gedeeltelijk voorkomen worden.

- Preventieve maatregelen kunnen gericht zijn op het stoppen van de handel in deze soorten, het tegengaan van meeliften met aquariumplanten en voorkomen dat houders van een aquarium de inhoud legen in oppervlaktewater.

Conclusie

De drie beoordeelde zoetwaterslakken zijn door menselijk handelen in Nederland gekomen. Alle drie soorten liften mee met de import of invoer van waterplanten en Chinese schijfhoren en Florida-schijfhoren worden ook verkocht als aquariumdier.

Amerikaanse schijfhoren wordt niet verkocht en de enige bekende wijze waarop deze slak Nederland binnen kan komen, is het meeliften met waterplanten bedoeld voor gebruik in aquaria. Deze slak wordt op diverse locaties in Nederland aangetroffen. De enige bekende wijze waarop deze soort in het oppervlaktewater terecht kan komen, is bewuste of onbedoelde vrijlating door aquariumhouders.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat er bij de teelt en verkoop van waterplanten onvoldoende controle is op meeliftende zoetwaterslakken. Ook kan geconcludeerd worden dat er eigenaren van aquaria zijn die de inhoud van hun aquarium dumpen in oppervlaktewateren, ondanks het verbod op het uitzetten van dieren zonder omgevingsvergunning ([Besluit activiteiten leefomgeving artikel 11.61, lid 1](#))

Vervolgacties van BuRO

BuRO zal een risicobeoordeling laten uitvoeren naar de aquariumhandel als introductieroute van uitheemse soorten.

Advies

Naar aanleiding van deze resultaten adviseer ik u het volgende.

- Attendeer de doelgroepen die te maken hebben met de verkoop van waterplanten op meeliftende zoetwaterslakken en neem maatregelen zodat het meeliften van zoetwaterslakken wordt voorkomen.
- Attendeer eigenaren van aquaria op het vigerende verbod van het uitzetten van dieren.

Hoogachtend,

Prof. dr. Dick T.H.M. Sijm
Directeur Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Bijlagen

Thunnissen NW, Collas FPL, Jongejans E, Van der Velde, G, Leuven RSEW, 2022. Risicoscan van uitheemse zoetwatermollusken in Nederland. Radboud Universiteit, Nijmegen.

Thunnissen NW, Collas FPL, Leuven RSEW, Van der Velde, G & Jongejans, E, 2024a. Risicobeoordeling van de Amerikaanse schijfhoren (*Gyraulus parvus*). Radboud Universiteit, Nijmegen.

Thunnissen NW, Collas FPL, Leuven RSEW, Van der Velde, G & Jongejans, E, 2024b. Risicobeoordeling van de Chinese schijfhoren (*Gyraulus chinensis*). Radboud Universiteit, Nijmegen.

Thunnissen NW, Collas FPL, Leuven RSEW, Van der Velde, G & Jongejans, E, 2024c. Risicobeoordeling van de Florida-schijfhoren (*Planorbella duryi*). Radboud Universiteit, Nijmegen.